

LEGISLAȚIA PRIVIND DREPTUL LA EXPRIMARE ȘI INFORMARE

BULETIN: NOUTĂȚI LEGISLATIVE

Nr. 1, iunie-septembrie, 2003

Conținut:

	Denumirea actului	Data intrării în vigoare	Notă
1.	Codul penal	12 iunie 2003	Conține mai multe reglementări care vizează într-o măsură mai mică sau mai mare libertatea de exprimare și mass-media. A suferit deja și anumite modificări, care nu schimbă semnificativ nici una din prevederile ce vizează activitatea mass-media.
2.	Codul civil	12 iunie 2003	Include prevederi privind apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale, precum și apărarea altor drepturi personale nepatrimoniale.
3.	Regulamentul privind eliberarea licențelor în domeniul telecomunicațiilor și informaticii	6 iunie 2003	Regulamentul Agenției Naționale pentru Reglementare în Telecomunicații și Informatică suferă anumite <u>modificări</u> . Intervin și anumite nuanțări în ceea ce privește obținerea licențelor tehnice în domeniul radio și TV.
4.	Hotărârea Guvernului R. Moldova pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de producere, eliberare și aplicare a marcajelor de control pe exemplarele de opere și fonograme și Regulamentului cu privire la modul de înregistrare în Registrul de stat al titularilor marcajelor de control	1 iulie 2003	Regulamentele sunt elaborate în baza Legii cu privire la difuzarea exemplarelor de opere și fonograme și se referă la modul de producere, eliberare și aplicare a marcajelor de control, precum și modul de înregistrare a titularilor marcajelor de control.
5.	Regulamentul privind accesul la informațiile deținute de Comisia Națională a Valorilor Mobiliare	4 iulie 2003	Regulamentul Comisiei Naționale a Valorilor Mobiliare suferă anumite <u>modificări</u> . Acest Regulament a fost elaborat în vederea executării prevederilor Legii privind accesul la informație
6.	Hotărârea Guvernului nr. 783 din 30.06.03 cu privire la evaluarea obiectelor de proprietate intelectuală	8 iulie 2003	Conține în anexe câteva Regulamente prin care se reglementează domeniul evaluării obiectelor de proprietate intelectuală
7.	Legea nr. 240-XV din 13.06.03 privind modificarea și completarea unor acte legislative	8 iulie 2003	Modificări de concretizare a unor noțiuni inclusiv la unele legi ce reglementează activitatea mass-media.

8.	Legea nr. 206-XV din 29.05.03 pentru modificarea și completarea unor acte legislative	18 iulie 2003	Modificări neesențiale sub aspectul conținutului: se modifică unele noțiuni în mai multe legi.
9.	Hotărârea Guvernului R. Moldova cu privire la fondarea revistei "Moldova"	19 septembrie 2003	Se fondează revista social-culturală "Moldova", prin reorganizarea publicației periodice "Moldova" din subordinea Ministerului Culturii.

Aspecte esențiale:

1. Noul Cod penal al R. Moldova (adoptat prin Legea Nr. 985-XV din 18.04.2002, publicat în M.O. nr. 128-129 din 13.09.2002) înlocuiește, din momentul intrării sale în vigoare la 12 iunie 2003, Codul penal din 24.03.1961. Acest Cod conține mai multe componente de infracțiuni care țin de libertatea de exprimare. Considerând în calitate de criteriu legătura cu libertatea de exprimare, infracțiunile din Codul penal pot fi selectate în mai multe categorii: unele pot avea o legătură directă cu mass-media, altele în mod ordinar nu au o asemenea legătură. Sunt și articole care garantează anumite drepturi, inclusiv profesionale, așa cum este, de exemplu art. 180 “Încălcarea intenționată a legislației privind accesul la informație”, art. 225 “Tăinuirea de date sau prezentarea intenționată de date neautentice despre poluarea mediului”.

Pregnante legate de activitatea mass-media pot fi considerate următoarele componente de infracțiuni: “Propaganda războiului” (Articolul 140); “Calomnia” (Articolul 170); “Încălcarea inviolabilității vieții personale” (Articolul 177); “Violarea dreptului la secretul corespondenței” (Articolul 178); “Calomnierea judecătorului, a persoanei care efectuează urmărirea penală ori contribuie la înfăptuirea justiției” (Articolul 304); “Chemările la răsturnarea sau schimbarea prin violență a orânduirii constituționale a Republicii Moldova” (Articolul 341); “Acțiunile intenționate îndreptate spre așțarea vrajbei sau dezbinării naționale, rasiale sau religioase” (Articolul 346).

Legate de restricții ale libertății de exprimare în sens larg, jurnaliștii fiind potențiali infractori în cazuri rare sunt, de asemenea, următoarele componente de infracțiuni: “Violarea dreptului la libertatea întrunirilor” (Articolul 184); “Divulgarea secretului adopției” (Articolul 204); “Accesul ilegal la informația computerizată” (Articolul 259); “Comunicarea mincinoasă cu bună-știință despre actul de terorism” (Articolul 281); “Divulgarea datelor urmării penale” (Articolul 315); “Divulgarea secretului de stat” (Articolul 344); “Profanarea simbolurilor național-statale” (Articolul 347); “Organizarea sau participarea activă la acțiuni de grup care tulbură grav ordinea publică ori implicarea minorilor în aceste acțiuni” (Articolul 358).

De asemenea avem o categorie de infracțiuni, care nu țin de mass-media, ci concret și exclusiv de “libertatea” de exprimare în legătură cu activitatea organelor de ocrotire a normelor de drept: “Constrângerea de a face declarații” (Articolul 309); “Denunțarea calomnioasă” (Articolul 311); “Declarația mincinoasă, concluzia falsă sau traducerea incorectă” (Articolul 312); “Refuzul sau eschivarea martorului ori a părții vătămate de a face declarații” (Articolul 313); “Constrângerea de a face declarații mincinoase, concluzii false sau traduceri incorecte ori de a se eschiva de la aceste obligații” (Articolul 314); “Divulgarea datelor privind măsurile de securitate aplicate față de judecător și participanții la procesul penal” (Articolul 316).

Anumite exprimări pot constitui “Trădare de Patrie” (Articolul 337); “Spionaj” (Articolul 338). Persoanele încadrate în serviciul militar pot fi pedepsite și pentru o asemenea infracțiune ca “Insultarea militarului” (Articolul 366).

Conținutul noului Cod penal a fost modificat până la acest moment prin 3 legi: Nr. 211-XV din 29.05.2003 (M.O. nr. 116-120 din 13.06.2003), Nr. 305-XV din 11.07.2003 (M.O. nr. 153-154 din 22.07.2003) și Nr. 353-XV din 31.07.2003 (M.O. nr. 170-172 din 08.08.2003).

Atașat vă propunem ultima variantă a textului articolelor menționate mai sus, atrăgându-vă totodată atenția că modificări au suferit articolele 178, 185, 225, 259, 260, 261, 309, 312 și 314.

2. Noul Cod civil al RM (adoptat prin Legea Nr. 1107-XV din 06.06.2002, publicat în M.O. nr. 82-86 din 22.06.2002) a intrat în vigoare la 12 iunie 2003. În art. 16 Codul consfințește “apărarea onoarei,

demnității și reputației profesionale”, articol în baza căruia acționați în judecată sunt în special jurnaliștii și organele mass-media. Comparând noile prevederi cu măsura în care era asigurat acest drept prin Codul civil din 1964, concluzionăm că s-au produs foarte puține modificări. Astfel, delictul civil “lezarea onoarei și demnității” există atunci când despre o persoană sunt răspândite informații false și lezante. Persoana care se adresează în instanța de judecată (reclamantul, presupusa victimă) dovedește faptul răspândirii informației, iar persoana care a răspândit informația (pârâtul, presupusul vinovat), urmează a dovedi veridicitatea acesteia. Rezultă că sarcina principală a probației rămâne pe umerii difuzorilor informației, care sunt presupuși vinovați, până nu dovedesc cu certitudine corectitudinea informațiilor contestate. Răspunderea poate consta în dezmințire, publicarea replicii, repararea prejudiciului moral și material.

Modificări sesizabile se produc în ceea ce privește repararea prejudiciului moral și material cauzat prin răspândirea informației ce lezează onoarea și demnitatea. Dacă art. 7/1 al Codului civil din 1964 conținea un plafon maxim (și unul minim) privind cuantumul bănesc care se poate stabili în calitate de compensație, noul Cod civil nu mai face acest lucru, reparațiile se vor stabili în dependență de particularitățile individuale ale fiecărui caz, adică în funcție de caracterul și gravitatea suferințelor cauzate persoanei vătămate, de gradul de vinovăție al autorului prejudiciului, de măsura în care această compensare poate aduce satisfacție persoanei vătămate ș.a. (vezi art. 1423). Lipsa plafonării eventualei compensații bănești trezește îngrijorare, pentru că riscă să afecteze substanțial libertatea de exprimare.

Un fenomen pozitiv al noii legislații civile este stabilirea explicită a unui termen general de prescripție de 3 ani pentru repararea oricărui tip de prejudiciu, deci inclusiv a celui moral (art. 1424).

Introducerea termenului de prescripție pentru repararea prejudiciului moral diminuează considerabil pericolele pe care le are însăși imprescriptibilitatea acțiunii privind apărarea onoarei și demnității. În ceea ce privește aceasta din urmă, noua legislație civilă dispune: “Acțiunile privind apărarea drepturilor personale nepatrimoniale se prescriu numai în cazurile expres prevăzute de lege” (art. 267, alin. 2). Aici putem atesta o evoluție ușoară, căci chiar și dacă acțiunea rămâne imprescriptibilă la moment, Codul civil stipulează expres că un termen de prescripție poate fi introdus în orice moment printr-o lege specială.

Atașat vă propunem articolele menționate mai sus.

3. La 20 mai 2003 Agenția Națională pentru Reglementare în Telecomunicații și Informatică operează modificări la **Regulamentul privind eliberarea licențelor în domeniul telecomunicațiilor și informaticii** (publicate în M.O. nr. 99-103 din 06.06.2003). Acest Regulament vizează mass-media în măsura în care se referă la modalitatea de obținere a licenței tehnice, care legalizează utilizarea stațiilor și rețelelor de radio și televiziune prin eter și cablu. Având un caracter preponderent de concretizare, modificările nu schimbă esențial prevederile inițiale ale Regulamentului adoptat la 30.04.2002 și publicat în M.O. nr. 103-105 din 18.07.2002.

4. Hotărârea Guvernului R. Moldova nr. 744 din 20.06.2003 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de producere, eliberare și aplicare a marcajelor de control pe exemplarele de opere și fonograme și Regulamentului cu privire la modul de înregistrare în Registrul de stat al titularilor marcajelor de control (M.O. nr. 134 din 01.07.2003). Regulamentele sunt elaborate în baza Legii cu privire la difuzarea exemplarelor de opere și fonograme nr. 1459-XV din 14.11.2002 (M.O. nr. 11-13 din 31.01.2003) și se referă la modul de producere, eliberare și aplicare a marcajelor de control, precum și modul de înregistrare a titularilor marcajelor de control. Cuvântul “operă” este utilizat în sens restrictiv și se referă doar la “opera audiovizuală, programul pentru calculator sau baza de date electronice”. Rezultă că prevederile privind obligativitatea marcajelor de control în cazul difuzării operelor nu se referă la alte tipuri de opere, precum sunt cele tipărite (cărți, reviste, ziare), picturi, fotografii ș.a.m.d. Marcajul de control este o etichetă de model unic sub formă de imagine tridimensională, cu un nivel special de protecție pe partea exterioară, realizată pe un suport autoadeziv și autodistructiv, având înscris pe ea un cod alfanumeric ce reprezintă seria și numărul înregistrării exemplarului de operă sau fonogramă. În dependență de tipul suportului material pe care au fost imprimate operele sau fonogramele, se stabilesc următoarele serii ale marcajelor de control: a) litera "A" și una din literele de la "A" la "Z", conform alfabetului - pentru casetele audio (MC); b) litera "V" și una din literele de la "A" la " Z", conform alfabetului - pentru casetele video (VHS); c) litera "D" și una din literele de la "A" la "Z", conform alfabetului - pentru

compact - discurile de orice format (CD, DVD etc.); d) litera "X" și una din literele de la "A" la "Z", conform alfabetului - pentru alți suportați materiali, cunoscuți în prezent sau care urmează a fi descoperiți. Organul de stat responsabil de producerea marcajelor de control este Agenția de Stat pentru Drepturile de Autor. Toate exemplarele de opere și fonograme, care se produc și/sau se difuzează pe teritoriul Republicii Moldova, vor fi marcate cu marcaje de control, cu excepția exemplarelor de opere și fonograme valorificate de persoane fizice exclusiv în scopuri personale în conformitate cu legislația privind dreptul de autor și drepturile conexe. Valorificarea exemplarelor de opere și fonograme, inclusiv difuzarea lor, cu violarea dreptului de autor sau a drepturilor conexe ori cu încălcarea Legii cu privire la difuzarea exemplarelor de opere și fonograme se consideră ilegală și se sancționează juridic.

5. La 5 iunie 2003 Comisia Națională a Valorilor Mobiliare efectuează anumite modificări la **Regulamentul privind accesul la informațiile deținute de Comisia Națională a Valorilor Mobiliare**, pe care l-a aprobat la 27.06.2002 (M.O. nr. 154-157 din 21.11.2002). Acest Regulamentul a fost aprobat în vederea executării unor prevederi din Legea privind accesul la informație și stabilește condițiile de bază referitoare la modalitatea de selectare, stocare, accesare și furnizare a informațiilor deținute de Comisia Națională a Valorilor Mobiliare. Modificările survenite au un scop de concretizare, referindu-se inclusiv la Departamentele din cadrul Comisiei, care sunt responsabile de difuzarea informației către mass-media.

6. **Hotărârea Guvernului nr. 783 din 30.06.03 cu privire la evaluarea obiectelor de proprietate intelectuală** (M.O. nr. 138-140 din 08.07.2003). Această Hotărâre cuprinde în Anexa nr. 1 Regulamentul cu privire la evaluarea obiectelor de proprietate intelectuală și Indicații metodice privind evaluarea obiectelor de proprietate intelectuală, iar în Anexa nr. 2 - Regulamentul cu privire la atestarea evaluatorilor obiectelor de proprietate intelectuală. Conține anumite norme și indici care au scopul de a facilita procesul de evaluare a obiectelor proprietății intelectuale. În Regulamentul cuprins în Anexa nr. 1 al Hotărârii "obiectele de proprietate intelectuală" sunt definite ca "rezultatele activității intelectuale confirmate prin drepturile respective ale titularilor asupra utilizării acestora, ce includ: obiectele de proprietate industrială (invenții, modele de utilitate, soiuri de plante, topografii ale circuitelor integrate, denumiri de origine a produselor, mărci de produse și mărci de servicii, desene și modele industriale), obiectele dreptului de autor și drepturilor conexe (opere literare, de artă, știință etc., inclusiv programe pentru calculator și baze de date), secretul comercial (know-how) etc.". Nu conține restricții privind evaluarea de sine stătătoare de către persoanele fizice și juridice private a valorii obiectelor dreptului de autor în scopul efectuării tranzacțiilor specifice domeniului (ex.: redacția și autorul ajung la consens, potrivit propriilor aprecieri, asupra onorariului ce se va plăti autorului pentru preluarea anumitor drepturi patrimoniale asupra articolului).

7. **Legea nr. 240-XV din 13.06.03 privind modificarea și completarea unor acte legislative** (M.O. nr. 138-140 din 08.07.2003) introduce unele modificări de concretizare a unor noțiuni la mai multe legi, inclusiv la unele legi ce reglementează activitatea mass-media. Ideea de bază a modificărilor constă în concretizarea instanței de judecată (și respectiv a procedurii) în care se va judeca eventualul litigiu apărut în baza respectivei legi. Astfel formule de tipul "instanța judecătorească" se substituie cu formule de tipul "instanța de contencios administrativ competentă", cuvintele "în justiție" prin cuvintele "în ordinea contenciosului administrativ" ș.a. În sfera domeniului dreptului la exprimare și informare astfel de modificări s-au produs la Legea audiovizualului, Legea privind accesul la informație, Legea cu privire la publicitate, Legea telecomunicațiilor și Legea cu privire la organizarea și desfășurarea întrunirilor.

8. **Legea nr. 206-XV din 29.05.03 pentru modificarea și completarea unor acte legislative** (M.O. nr. 149-152 din 18.07.2003). Modificările introduse prin această Lege în mai multe acte normative ale R. Moldova în esență nu introduc nici o prevedere nouă sub aspectul conținutului, se modifică doar unele noțiuni, ținând cont de formula nouă pe care au obținut-o aceste noțiuni în noul Cod de procedură penală. De obicei cuvintele "cercetarea penală și ancheta preliminară" se înlocuiesc cu cuvintele "urmărire penală". Acest tip de modificări au avut loc în Legea privind accesul la informație, în Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe, în Legea cu privire la combaterea terorismului, în Codul civil al R. Moldova ș.a.

9. Hotărârea Guvernului R. Moldova nr. 1128 din 17.09.2003 cu privire la fondarea revistei "Moldova" (M.O. nr. 200-203 din 19.09.2003): Se fondează revista social-culturală "Moldova", prin reorganizarea publicației periodice "Moldova" din subordinea Ministerului Culturii. Redactorul-șef al revistei se numește în și se eliberează din funcție prin hotărâre de Guvern. Redactorul-șef al revistei "Moldova", în termen de 15 zile de la constituirea revistei urmează să elaboreze și să prezente Guvernului spre aprobare statutul și schema de încadrare a publicației nou-constituite. Prin Hotărârea Guvernului R. Moldova nr. 1130 din 17.09.2003 (M.O. nr. 200-203 din 19.09.2003), redactor-șef al acestei publicații a fost numit Marian Boris.

- ◆ Buletin elaborat de Olivia Pîrțac, Coordonator Serviciul Juridic CIJ.